

Zofia Kurzowa

Stanisław Jodłowski

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 132-135

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZMARLI

STANISŁAW JODŁOWSKI (14 XII 1902 – 12 II 1979)

Stanisław Jodłowski urodził się 14 grudnia 1902 r. w Tarnawce pow. dobromilskiego, w rodzinie chłopskiej. W latach 1912-1922 (z dwuletnią przerwą w czasie I wojny) był uczniem gimnazjum klasycznego w Przemyślu.

Studia uniwersyteckie na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie podjął w r. 1925 i ukończył je uzyskując w roku 1929 stopień doktora filozofii na podstawie pracy "Rozwój polskich określników celu". W r. 1930, po uzupełnieniu dwu egzaminów, otrzymał tytuł magistra filologii polskiej.

W roku akad. 1928/29 rozpoczął Stanisław Jodłowski pracę zawodową i naukową jako asystent prof. prof. Henryka Gaertnera i Witolda Taszyckiego w katedrach Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza. W latach 1932-1936 był redaktorem wydawnictwa lwowskiego Książnica-Atlas.

Rok 1936 zaś - to początek nie przerwanej już aż do okresu emerytalnego pracy nauczycielskiej w szkołach podstawowych i średnich (w czasie wojny w tajnym nauczaniu) oraz w szkołach wyższych: w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach i Krakowie, od r. 1968 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Docentem został mianowany Stanisław Jodłowski w r. 1954, profesorem nadzwyczajnym - w 1964, a w 1973 - profesorem zwyczajnym.

Działalność prof. Jodłowskiego w Wyższych Szkołach Pedagogicznych zaznaczyła się trwale i owocnie - dzięki niej bowiem powołano w tych uczelniach katedry języka polskiego, które stały się zaczątkiem silnych dziś ośrodków naukowych. Katedry owe, których Jodłowski był kierownikiem, otaczał on prawdziwą opieką, kształcił pieczołowicie młodą kadrę

naukową, stwarzał możliwości rozwoju każdemu, kto chciał naukowo pracować, a nie zawsze miał po temu możliwości w innych ośrodkach. Do swoich katedr zapraszał najwybitniejszych językoznawców krakowskich. W ten sposób wychował zastęp młodszych lingwistów, których nazwiska liczą się dziś w świecie nauki.

Obok funkcji kierownika katedry pełnił prof. Jodłowski w WSP funkcję dziekana (1950-1956) i prorektora (1956-1962). W Uniwersytecie Jagiellońskim był kierownikiem Zakładu Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej.

Działalność naukowa prof. Jodłowskiego zaznaczyła się natomiast w następujących instytucjach naukowych: w Komitecie Ortograficznym PAU (1934-1936), w Komisji Językowej PAU, a następnie w Komisji Językoznawstwa Oddziału Krakowskiego PAN, od r. 1961 w Komisji Kultury Języka Polskiego PAN, od r. 1966 w Komitecie Językoznawstwa PAN.

Badania naukowe Profesora skupiały się głównie na opisie współczesnego języka polskiego, poszerzonym o tło teoretyczne, a w szczególności dotyczyły ortografii oraz interpunkcji, morfologii i składni. Najwcześniejsze były prace z zakresu ortografii, a wiązały się z działalnością w Komitecie Ortograficznym. Owocem jej stał się podręcznik, wydany wspólnie z Witoldem Taszyckim: "Zasady pisowni polskiej i interpunkcji ze słownikiem ortograficznym" z r. 1936. Liczba przedwojennych i powojennych jego wydań wraz z wersjami szkolnymi przekracza 30. Nie trzeba podkreślać, w jakim stopniu praca ta przyczyniła się do normalizacji i utrwalenia w całych pokoleniach pisowni stworzonej z takim trudem po odzyskaniu niepodległości.

Zagadnieniu morfologii, a zwłaszcza słowotwórstwa, poświęcił prof. Jodłowski liczne artykuły, z których wymienimy trzy najważniejsze: "Wyrazy z przedrostkami a tzw. zrosty i złożenia" (1931), "Podstawowe zagadnienia metodologiczne słowotwórstwa" ("Poradnik Językowy", 1954), "Zestawienia bliźniacze" ("Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego", 1962). Podejmuje w nich istotne zagadnienia teorii kompozitów albo problemy metodologiczno-terminologiczne ważne dla dydaktyki słowotwórstwa, wprowadzające ład w niespokojne ówczesne po-

lemiki między różnymi szkołami słowotwórczymi.

Najwięcej jednak pasji naukowej, dociekliwości i odkrywczosci wykazał w badaniach nad polską składnią i wiążącym się z nią problemem teorii części mowy. Im to poświęcił wiele artykułów, rozpraw i studiów, które znalazły ukoronowanie w postaci czterech podstawowych dzieł uczonego: "Substantywizacja przymiotników w języku polskim" (Wrocław 1964), "Studia nad częściami mowy" (Warszawa 1971), "Ogólnojęzykoznawcza charakterystyka zaimka" (Wrocław 1973), "Podstawy polskiej składni" (Warszawa 1976). Wszystkie te prace, oparte na rozległym materiale przykładowym, przedstawiają wzorowe opracowanie monograficzne. Dwie pierwsze poświęcone są głównie kontekstowemu i słownikowemu kwalifikowaniu części mowy, książka o zaimku daje jego charakterystykę semantyczną i składniową jako części mowy o funkcji niemnemicznej (niesymbolicznej), która polega na wywołanym przez zaimek pośrednictwie wiodącego do desygmentu układu sytuacyjnego, o wartości słownikowej ramowo-kluczowej. "Podstawy polskiej składni" przynoszą zaś szczegółowy opis polskich zjawisk składniowych, stanowią wprowadzenie w problematykę analizy składniowej, ukazują założenia i kierunki współczesnych badań składniowych. Autor wyzyskuje w tym dziele cały polski dorobek składniowy, dodając wiele spostrzeżeń, opisów i ustaleń nowych, które przyczyniają się do lepszego, pełniejszego niż dotąd opisu polskiego zdania. Do tych należą np. tzw. modyfikatory składniowe lub czasowniki niefleksyjne, czy wreszcie elementy obudowy wypowiedzenia, tzw. modulanty.

Uniwersytecki podręcznik składni jest ostatnim dziełem prof. Jodłowskiego w długim ciągu jego twórczości podręcznikowej, zapoczątkowanej jeszcze w okresie lwowskim, w czasie nauczania w szkołach podstawowych i średnich; był bowiem autorem wielu podręczników, z których pierwszy ukazał się w r. 1934 pt. "Ćwiczenia gramatyczne, ortograficzne i słownikowe dla klasy III szkoły podstawowej".

Jak widać - przez całe życie towarzyszyło prof. Jodłowskiemu zaangażowanie w sprawy nauczania. Ono skierowało go też ku działalności organizacyjnej na polu nauki i oświaty. Piastował wiele godności, był np. przez wiele lat członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego oraz

Komisji Rzecznawców Filologii Polskiej, w r. 1969 został powołany na przewodniczącego Zespołu Rzecznawców do Spraw Planów i Programów Studiów Wyższych Szkół Nauczycielskich.

Obok tego prowadził żywą działalność społeczno-polityczną: w latach 1965-1972 był posłem na sejm z ramienia Stronnictwa Demokratycznego oraz znanym w Krakowie radnym i działaczem Frontu Jedności Narodu.

Dorobek życia prof. Jodłowskiego przedstawia się bogato i różnorodnie; do ostatnich lat systematycznie i pracowicie pomnażany i rozwijany, służy młodszemu pokoleniom.

Był prof. Stanisław Jodłowski człowiekiem wielkiej dobroci i łagodności. Życzliwy i opiekuńczy wobec młodszych kolegów i uczniów, zachęcał ich do pracy słowami i własnym przykładem. Zawsze sprawiedliwy, stwarzał w kierowanych przez siebie placówkach atmosferę spokoju i przyjaźni, tak bardzo pracy sprzyjającą. Zapisał się trwale w pamięci tych, którzy go znali.

Prof. dr Zofia Kurzowa

KAREL KREJČÍ

(20 VIII 1904 – 26 VI 1979)

Strata, jaką wraz ze zgonem Karola Krejčego poniosła humanistyka czeska, jest i dla nas szczególnie bolesna. Zmarły cieszył się w sferach międzynarodowych dużym uznaniem jako badacz literatur słowiańskich, a przy tym zdobył sobie opinię czołowego polonisty zagranicznego. Toteż w niniejszym wspomnieniu wypada przede wszystkim uwzględnić polonistyczny aspekt jego działalności.